

1997-03-26

21

Kommunstyrelsen

Tekniska monopol. Förslag till gemensamma regler

Prisförhandlingsgruppen

Prisförhandlingsgruppen, med medlemmar representerande alla anställningsmyndigheter, har sitt ursprung i kommunstyrelsens ägardeklaration 20 juni 1995, där det anges att kommunstyrelsen och konsultstyrelsen tillsammans skall utarbeta former för priser mm för serviceorganisationens tjänster. Gruppens arbetsområde avgränsas enligt kommunstyrelsens beslut 17 september 1996 (bifogas).

Under hösten 1996 har gruppen försökt klarlägga begreppet "monopolpriser" samt för vilka verksamheter inom konsultstyrelsen som "monopol" är aktuella. Under 1997 har gruppen bearbetat bifogat förslag till policy och gemensamma regler,

Gruppen föreslår att kommunstyrelsen fastställer bifogad policy och gemensamma regler. Det är angeläget att detta sker så snart som möjligt, men gruppen tar inte ställning till om förslaget först skall sändas på remiss till samtliga nämnder.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslås besluta

att fastställa Policy och Gemensamma regler för tekniska monopol.

För prisförhandlingsgruppen

Jörgen Öckinger

Tekniska monopol

Beskrivning av policy och Gemensamma regler

Prisförhandlingsgruppen

Prisförhandlingsgruppens arbetsområde avgränsas enligt kommunstyrelsens beslut 17 september 1996 (bifogas).

Definitioner

Gruppen har enats om att i fortsättningen benämna interna monopol, de facto-monopol och andra liknande förhållanden som innehåller obligatorium för styrelser och nämnder för **tekniska monopol**. För dessa gäller följande förslag till definition

Tekniska monopol föreligger när kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen, genom beställning eller på annat sätt anger leverantör, operatör eller teknisk lösning och ålägger kommunens styrelser, nämnder och enheter att nyttja dessa tjänster.

Efter beslut av eller kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen kan samverkansprojekt med andra kommuner eller privata företag få karaktär av tekniska monopol.

För tekniska monopol gäller bifogade gemensam policy och gemensamma regler. I reglerna anges också viss gemensam hantering av och förhållningssätt vid de monopolförhållanden som förekommer när det endast finns en leverantör, operatör eller teknisk lösning vid varje givet tillfälle men där detta inte följs av ett obligatorium för styrelser och nämnder.

Av definitionen följer att det endast är kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen som kan besluta om tekniskt monopol. Övriga nämnder, styrelser, förvaltningar och enheter har **inte** ens rätt att försöka inskränka möjligheten att uppfylla kommunfullmäktiges inriktningsmål "Monopol i utförandet av kommunalt finansierad verksamhet skall motverkas" genom att besluta om konkurrensbegränsning i förhållande som liknar tekniskt monopol. Gruppen har identifierat monopolliknande förhållanden inom produktionen, kommunledningskontoret, myndighetsnämnderna samt konsult och service. Det är angeläget att ansvariga vidtag erforderliga åtgärder för att motverka monopol och annan konkurrensbegränsning.

Gruppen har identifierat följande tekniska monopol:

televäxeltjänster avseende telefoni till och från befintliga anknytningar samt förändringar av anknytningar,
nättjänster avseende telefoni och datakommunikation,
den del av löneadministrationen som har sitt ursprung i att kommunen är **en** arbetsgivare,
den del av ekonomiadministrationen som har sitt ursprung i att kommunen är **en** juridisk person,

kommunens försäkring av egendom, elevförsäkring och ansvarsförsäkring, inkassoverksamhet, posttransporter inom kommunen och mellan kommunen och vissa externa postleverantörer och -mottagare, arkivering och deponering av kommunala handlingar mm, leverans av elenergi (högspänning).

Gemensamt för dessa, och vägledande vid framtida prövning av befintliga och nya tekniska monopol, är att de tillkommit för att kommunen vill behålla kompetens eller att kommunen vill undvika att dra på sig onödiga kostnader.

Fastställande av tekniskt monopol i framtiden

En förutsättning för tekniskt monopol är antingen ett kommunalt beslut i fullmäktige eller kommunstyrelse eller en beställning som ger upphov till tekniskt monopol eller ett liknande förhållande.

När beslut fattats som innebär tekniskt monopol anges i fortsättningen omfattningen av det tekniska monopolet i beslutet. Vid behov kan omfattningen begränsas i ett inledningsskede till följd av kapacitetsproblem, teknisk anpassning mm.

Vid beslut om investering eller avtal som innebär att tekniskt monopol skapas utses först leverantör. Därefter upphandlas, vid behov, uppgiften som operatör. I denna upphandling skall alltid kommunstyrelsens (ägarens) krav på avkastning eller liknande samt restriktioner i nyttjandet anges.

Leverantör eller operatör kan få ansvar för kommunövergripande samordning, planering mm. Kostnaderna för tjänsterna inom det tekniska monopolet skall fördelas och detta kan ske genom enhetspriser med utjämning mellan olika nyttjare eller priser som är direkt relaterade till nyttjande eller kostnad för nyttjande.

Kommunen bör sträva efter en likartad princip för fastställande av priser för olika tekniska monopol (ägarpriser) och för ersättning till olika leverantörer eller operatörer.

Kommunstyrelsen möjlighet till insyn i eller påverkan på prissättningen på följdtjänster och kringtjänster som inte direkt omfattas av monopolet bör regleras i avtal.

Avtal och beslut skall även i övrigt tydligt ange rättigheter, skyldigheter och ansvar för såväl leverantör/operatör och beställare. Det är särskilt viktigt att i avtal reglera äganderätt och förfoganderätt till information som finns och skapas genom det tekniska monopolet.

Sanktioner?

I nuvarande tillämpning av tekniska monopol finns få bestämmelser om sanktioner mot dem som bryter mot beslut om tekniskt monopol. För televäxel

och nät finns dock tillämpningar som innebär en viss form av sanktion (bestraffning).

I avtal med leverantör och operatör regleras utförarens ansvar för fel och försummelse mm. För att undvika onödiga interna avtal kan även den slutliga kundens ansvar regleras i avtal mellan beställare och utförare och anges i beslut om omfattning av tekniskt monopol.

I några fall anges att det finns ett kostnadsansvar kvar om någon försöker "bryta sig ur" det tekniska monopolet. Däremot finns inte reglerat vad som kan hända om någon enhet eller nämnd helt ignorerar beslut om tekniskt monopol.

Gruppen avser att bevaka frågan om införande av sanktioner.

Information

När beslut fattas om tekniskt monopol måste information om detta föras ut i hela den kommunala organisationen.

Det åligger kommunledningskontoret att svara för detta och kontoret måste finna vägar att föra ut informationen samt hålla den aktuell och tillgänglig t ex genom intranät.

Det åligger också kommunledningskontoret att se till informera om beslut om upphandlingsregler, elektronisk handel mm och se till så att dessa beslut inte strider mot varandra.

Åtgärder avseende existerande tekniska monopol

För televäxeltjänster och nättjänster har kommunstyrelsen beslutat om ny policy 4 mars 1997, § 106.

I samband med att det nya lönesystemet Lön 2000 skall tas i drift måste kommunstyrelsen träffa avtal med leverantör och operatör avseende både lönetjänster och datatjänster. I detta avtal skall ovan angivna åtgärder beaktas.

För ekonomitjänster behövs en definition av monopolet. I kommande nytt avtal bör åtgärderna ovan beaktas.

För kommunens försäkring av egendom, elevförsäkring och ansvarsförsäkring pågår ett arbete för att föra ut kostnaderna för detta till de olika försäkringstagarna. Även övriga delar av regelverket kring detta tekniska monopol behöver bearbetas och stämmas av mot dessa regler.

För inkassoverksamheten finns nya regler som i huvudsak överensstämmer med dessa regler.

Reglerna för posttransporter inom kommunen och mellan kommunen och vissa externa postleverantörer och -mottagare behöver bearbetas och omfattningen av det tekniska monopolet anges tydligare.

För arkivering och deponering av kommunala handlingar mm har kommunstyrelsen nyligen träffat avtal. Här behövs komplettering med anvisningar mm i enlighet med dessa regler.

Det finns ett kommungemensamt avtal om leverans av elenergi (högspänning) till kommunen. Om detta även fortsättningsvis skall vara ett tekniskt monopol bör beslut om detta fattas och regleras i enlighet med denna policy.

Åtgärder avseende monopolliknande förhållanden

Det förekommer fall när kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige träffar avtal, gör investeringar mm som innebär att någon enhet eller verksamhet inom konsult och service erhåller ensamrätt på viss tjänst eller verksamhet vid leverans inom kommunen (till kommunfullmäktige, kommunstyrelse, kommunledningskontor eller annan).

I dessa fall bör avtalet reglera hur ägaren avser att agera för att stödja konsult och service i enlighet med ägardeklarationen.

Ett sätt kan vara att i avtalet ge konsult och service full förfoganderätt över information, följdjänster mm. Avtalet kan också ange om ägaren är beredd att låta den aktuella tjänsten eller verksamheten att övergå till tekniskt monopol eller om ägaren avser att vidta annan liknande åtgärd som stöd till konsult och service.

Tekniska monopol

Policy och gemensamma regler

Definitioner

Interna monopol, de facto-monopol och andra liknande förhållanden som innehåller obligatorium för styrelser och nämnder benämns i denna policy för **tekniska monopol**.

För **tekniska monopol** gäller följande definition:

Tekniska monopol föreligger när kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen, genom beställning eller på annat sätt anger leverantör, operatör eller teknisk lösning och ålägger kommunens styrelser, nämnder och enheter att nyttja dessa tjänster.

Efter beslut av kommunfullmäktige eller kommunstyrelse kan samverkansprojekt med andra kommuner eller privata företag få karaktär av tekniska monopol.

Omfattning

För **tekniska monopol** gäller bifogade gemensam policy och gemensamma regler.

I reglerna anges också viss gemensam hantering av och förhållningssätt vid de monopolförhållanden som förekommer när det endast finns en leverantör, operatör eller teknisk lösning vid varje givet tillfälle men där detta inte följs av ett obligatorium för styrelser och nämnder.

Det är endast kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen som kan besluta om **tekniskt monopol**.

För övriga nämnder, styrelser, förvaltningar och enheter gäller kommunfullmäktiges inriktningsmål "Monopol i utförandet av kommunalt finansierad verksamhet skall motverkas"

Nämnder, styrelser, förvaltningar och enheter har **inte** rätt att försöka inskränka möjligheten att uppfylla inriktningsmålet genom att besluta om förhållande som liknar tekniskt monopol.

Fastställande av tekniskt monopol

Genom beslut i kommunfullmäktige eller kommunstyrelse kan ett **tekniskt monopol** eller ett liknande förhållande skapas.

När beslut fattats som innebär tekniskt monopol skall omfattningen av det **tekniska monopolet** anges i beslutet.

Vid behov kan omfattningen av det **tekniska monopolet** begränsas i ett inledningsskede till följd av kapacitetsproblem, teknisk anpassning mm.

Vid beslut om investering eller avtal som innebär att **tekniskt monopol** skapas utses först leverantör.

Därefter skall, vid behov, uppgiften som operatör upphandlas. I denna upphandling skall alltid kommunstyrelsens (ägarens) krav på avkastning eller liknande samt restriktioner i nyttjandet anges.

Avtal med leverantör eller operatör inom **tekniska monopol** skall alltid vara skriftliga. I avtalet skall anges att det är fråga om **tekniskt monopol**.

Om avtalet innebär att ett ansvar för kommunövergripande samordning, planering mm överlämnas till leverantör eller operatör skall detta också framgå tydligt av såväl beslut som avtal.

Beslutet skall också ange hur kostnaderna för tjänsterna inom det **tekniska monopolet** skall fördelas. Det kan vara fråga om enhetspriser med utjämning mellan olika nyttjare eller priser som är direkt relaterade till nyttjande eller kostnad för nyttjande.

Kommunen bör sträva efter en likartad princip för fastställande av priser för **tekniska monopol** (ägarpriser).

Även kommunens principer för ersättning till leverantör eller operatör bör vara likartad.

I avtalet med leverantör eller operatör skall också alltid anges om kommunstyrelsen skall ha möjlighet till insyn i eller påverkan på prissättningen på följdtjänster och kringtjänster som inte direkt omfattas av monopolet.

Avtal och beslut skall även i övrigt tydligt ange rättigheter, skyldigheter och ansvar för såväl leverantör/operatör och beställare. Det är särskilt viktigt att i avtal reglera äganderätt och förfoganderätt till information som finns och skapas genom det tekniska monopolet.

I avtal med leverantör och operatör regleras utförarens ansvar för fel och försummelse mm.

För att undvika onödiga interna avtal kan även den slutliga kundens ansvar regleras i avtal mellan beställare och utförare och anges i beslut om omfattning av tekniskt monopol.

Monopolliknande förhållanden

Kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige kan träffa avtal, göra investeringar mm som innebär att någon enhet eller verksamhet inom konsult och service erhåller ensamrätt på viss tjänst eller verksamhet vid leverans inom kommunen (till kommunfullmäktige, kommunstyrelse, kommunledningskontor eller annan).

I dessa fall bör avtalet reglera hur ägaren avser att agera för att stödja konsult och service i enlighet med ägardeklarationen.